

Martin Ejmis

SENT LUŠA

Sent Luša – zemlja protivrečnosti! U zakrpama, flekave kože, belci bolešljikavog izgleda opruženi na verandama natkrivenim palminim lišćem. U međuvremenu, prelepa crnoputa mladež čeka da ih posluži, sprema užinu, sprema piće, sprema krevete. To je realnost na Antilima, očevidna i neumitna: Uslužno Društvo. Dražesni mlađi ljudi sa dražesnim pločicama s imenima na grudima (Bentli, Ridžis, Hilari, Džastas) blagonaklono predviđaju vaše potrebe i kaprice; u daljini, lepe služavke lepršaju i čućore kao rajske ptice. S obzirom na svoje radnike iz obezbeđenja i dezinfekcije, hoteli su opštine, utvrđenja inflacije i entropije. Oni su protektorati. Ali od čega vam nude protekciju?

Jaz između odmora i putovanja je velik, i postaje sve veći svakog dana. Veliki hoteli su bili deo putovanja, nekad davno. No, ko ih koristi danas? Ko su ljudi s pet zvezdica? Prestiž Sent Luše trenutno podriva asocijacija na britanske turističke aranžmane. Poznato je da su neki stariji konobari napuštali radno mesto kad bi videli ljude koje je trebalo da poslužuju. Tipičan par od pet zvezdica nikad neće izaći van hotelskog kompleksa, sem na kakvoj veseloj ekskurziji poput Roštilja s Gusarom Rodžerom ili pri odlasku u kupovinu uz pratnju. Nakon ručka ide Demonstracija limbo plesa s Vinsom; pre večere rege s Ronijem. Spram dopadljivo raštrkanih palmi, oni sede i piju pored bazena, mršte se iza zamašnih knjiga u mekom povezu ili nemo pevuše uz jeftini pop. Kako mogu da priušte cene s pet zvezdica? Jesu li to sve kladioničarski nabobi ili kraljevi automata? Zar su svi škrtarili i štedeli za taj „odmor iz snova“ prostudiran u brošurama? Posle izvesnog vremena razvio sam teoriju da su to sve izuzetno uspešni kriminalci. Kretao sam se među pljačkašima vozova i kradljivcima dragog kamenja, među revnosnim provalnicima. Zamišljao sam da bi sporazum o ekstradiciji između Ujedinjenog Kraljevstva i Antila, jednim potezom, bacio na kolena turističko poslovanje.

Kjunard La Tok, u blizini prestonice Kastrija, nedavno je potrošio šest miliona dolara kako bi dao „novu definiciju luksuznog odmora na Karibima“. Ta skupa nova definicija, ispostavlja se, jeste pokušaj da se kopira odmor u „vilama“ koje su uspešno preuzele ulogu velikih hotela. Glavna razlika je usluga u sobama. Kako bilo, to iskustvo obeležava autentična apatičnost proze po brošurama. Vaš apartman, u idealnom slučaju osmišljen da bude udoban, nudi mali bazen, lični šank i pogled na panoramu okeanskog okruženja. U restoranima isprobavate pravu kreolsku ili evropsku kuhinju, uz najbolju ostrvsку zabavu. Ovde je obilje sportova: ronjenje s disaljkom, tenis pod suncem ili zvezdama, golf na zahtevnim terenima rashlađenim istočnim pasatima. Oaza prirodne lepote, stvorena za one koji žele da „počnu od svega“, da se opuste i odmore... U međuvremenu se pitate da li bi Pol Teru bio zadovoljan ovim otmenim primorskim odmaralištem smeštenim na preko stotinu jutara netaknute divote. Ili Džejms Fenton ili Brus Četvin? A V. S. Najpol?

Vreme je da se putuje, ili pokuša. Zanemarivši umor s plaže i oprostivši se s Ridžisom i Bentlijem, moja žena i ja odlazimo s vozačem kroz Kastri do aerodroma Vidži unutar ostrva,

kako bismo preuzeli iznajmljeni automobil. Kastri u brošurama opisuju kao mesto koje „vrvi od života“. Ljudi koji su ležali upravo na glavnoj ulici kao da su osporavali tu formulaciju. Takođe, jedno mesto ne naročito pogodno za odmor bilo je obeleženo znakom: „nema lenčarenja. nema spavanja“. Dva muškarca su, dakako, bila pod tendom. Jedan je spavao. Drugi je samo lenčario. Na Vidžiju, uprkos svim mogućim rezervacijama i potvrdama, oko kioska firme za iznajmljivanje vozila vladala je atmosfera nemoguće misije. Dve uniformisane dame, Deniz i Mišel (kasnije ću videti Mišel u jednoj knjižari u Kastriju, kako kupuje vestern), prepirele su se kao sestre što se vole i mrze istovremeno oko našeg vaučera, koji su položile ispred sebe, osporavale, pokazivale prstom. Najednom mi je rečeno da će nam biti potrebna vozačka dozvola izdata na Sent Luši. Već sam se video kako uzimam časove vožnje u Kastriju ili kako bar stajem u red u vrevi gradske kuće. Moja žena i ja smo doživeli prvi napad panike, prvi talas čežnje za hotelom. Ridžise! Bentli! Rekli smo devojkama da nema šanse. Zahtevali smo rehotelizaciju. Nekoliko dolara kasnije, ipak (dozvola je bila samo pitanje takse), i automobil je vaš. Budući da sam bio pročitao kako „još“ nema semafora na ostrvu, posegnuo sam za sigurnosnim pojason. Ni pojasa nije bilo, još. Odvezli smo se prema poluostrvu Vidži – put od otprilike petnaest metara – i parkirali. Prema brošuri, to poluostrvo se „može pohvaliti najlepšim plažama na ostrvu“. Hvala je bila neutemeljena. Nije izgledala ni izbliza onako lepo kao plaža u La Toku, gde sam sad video sebe zavaljenog, dok Bentli juri prema meni preko pedantno poravnjanog peska.

Ali očigledno je da je Sent Luša, zasad, i divna i bezazlena, kao i njeni stanovnici. U malim gradovima (a mali gradovi su jedini tip gradova koji ovde postoji) osetite čudnu atmosferu siromaštva i lepote. Većina „tradicionalnih“ drvenih kuća, premda nezamislivo malih, ukrašava se, ističe, neumorno ulepšava. Stanete da popijete sok i vidite da su znaci za koka-kolu i seven-ap zapravo ukrasi. Deca duž seoskih puteva su uredno uniformisana, zdravog izgleda, organizovana – i iznad svega brojna. Denri i Miku, nešto više zanemarene opštine na trošnoj obali s atlantske strane ostrva, leže natopljene i preplavljenе dosadom koju nosi kišna sezona. Velika je nezaposlenost, a pomoći nema. Ljudi su siromašni, ali je priroda bogata; teško je umreti od gladi. Šetači na ulicama Mikua posmatraju nas s nejasnom neozbiljnošću. Stajemo da kupimo limenku đusa, bez osmeha precenjenu. Iako ne biste rekli da su neprijateljski nastrojeni, nisu ništa druželjubiviji nego što bih ja to bio kad bi mi se stranac dovezao u ulicu automobilom velikim kao moja kuća.

Čak i kad je najustajalija i najzaraslijia, Sent Luša je bezopasna kao dečja knjiga. Lišće i palme kao da su premazane uljem za bebe. Očekujete da ćete sresti Slona Babara, nasmejane tigrove, nestasne majmune. Čak su i prave opasnosti („samo sitne!“) diznijevske: otrovne jabuke, otpali kokosi. Vrtoglavu se vegetacija obrušava u plavlje zelenilo mora. Pitoni, dva neoformljena vrha, deluju prirodno – zemlja koju je vreme zaboravilo – ali i filmski; King Kong bi se osećao kao kod kuće s njima, skakući s jednog na drugi. U „jedinstvenom“ vulkanu u koji se može uči automobilom, naš rasta s razmaknutim zubima proveo nas je kroz mirise i paru Sumpornih izvora. E tu je bilo mračno i zlokobno. Tamni kotlovi ključaju na 149°C. Upadnete li unutra, umrećete pet puta za dve sekunde. Tlo je na sve strane šištalo i kiptalo (uposlena radna ploča u paklenoj kuhinji) i s mukom zadržavalo jarost svog podzemlja. Slanim udarima, pljuskanjima i riganjima, stranost i opasnost Sumpornih izvora potcrtava nedostatak takvih osobina negde drugde. Dok smo se vraćali u gradić, meštani

su mahali automobilu ili piljili u nas s beživotnim skepticizmom. U ulozi turiste, osećate kako vas podnose kao ključnu stvar za zdravlje privrede. Ponekad se osećate kao trgovac bananama, užgajivač banana, stručnjak za banane. Zapravo, ponekad se osećate kao banana.

Putniku, međutim, nije baš na pameti da se oseća kao banana. Šta mu jeste na pameti – čudni sastanci, bliski susreti, rasterećenost od uobičajenih poslovanja? U Grozileu, na severnom vrhu ostrva, prvi put smo zašli u lepotu i siromaštvo: setni bar u podne, pričljiva šankerka, vrhunska riba, mladić što traži upaljač da pripali džoint smotan u šest rizli, ispisane butelje ruma, pogled na uvek istu lagunu. U petak veče se vraćamo, po pozivu, na nedeljnu Uličnu žurku – nekad spontano bančenje, danas ostrvska institucija. (Špijuni s Barbadosa sitog štosova i preplavljenog diskom posećuju Grozile, da vide kako se to radi.) Ovo je *ruralni karneval*: nema osećaja prinude, usiljenog ushićenja ni međurasnog veselja. U uzbuđenoj rasnoj pomešanosti kockate se i pijete i plešete. Ne morate da brinete ako neki brat pokuša da se ubaci između vas i vaše žene dok plešete. Lik nezgodnog tipa tek treba da stigne, tek treba da prodre s neukroćenog Trinidad ili divlje Jamajke. Nema nasilja. Ima nevinosti, zapravo – a kako bi bilo grozno ako je čovek ne bude mogao više prepoznati. Novac je nezgrapno na delu u svemu tome (visoke cene, nečuveni hendikepi u kockarskim igrama), i čovek se priključuje neformalnoj preraspodeli bogatstva. Novac deluje i na nevinost; ali ljudi su novi u tome, zasad. Kuda li će sve krenuti?

Kasno sledećeg jutra krećemo u vožnju od Kastrija do Sufreja. To je najgori glavni put na Sent Luši. Savetovali su nam da ostavimo bar dva sata za put od 29 kilometara; možda je brže, rekli su, da oplovite celo ostrvo. Put vijuga kao i automobil, dok krvudate između bara i rupa. Pola sata i nekoliko milja kasnije, zaustavio nas je neki mladić koji je bezbržno stajao nasred puta, presrevši nas s nekim prizvukom snishodljivosti, kao da mu je to dužnost koju nevoljno mora da obavi. Odjednom mu se glava našla u automobilu. Pošto je nakratko nahvalio vlastite veštine i preporuke, počeo je da nas vodi kao turistički vodič u obilazak naše destinacije. Pričao je neprekidno, kao mitraljez. „Trop-ska-šu-ma-o-na-ko-bo-ta-ni-čka-ba-šta-sve-vrs-te-i-ma-tu-i-ma-ju...“ Ne mogu ni da vam opišem koliko dugo je delovalo da to traje. Teško mamurni od Ulične žurke, moja žena i ja smo zurili jedno u drugo, razmišljali o verandi, bazenu. „Pa-pa-gaj-sa-Sent-Lu-ša-je-ste-leti-svu-gde-po...“ Svaki put kad bih poterao automobil napred, on kao da se dublje uvlačio; sad mi je praktično već sedeo u krilu. Iskolačenih očiju nam je rekao s kakvim ćemo se opasnostima suočiti ako nastavimo ka Sufreju bez njega. Mladići će nas zlostavljati, juriti za našim autom, pokušati da nam se nametnu kao vodiči. Drugim rečima, trebalo je da unajmimo nekog poput njega: inače ćemo morati da unajmimo nekog poput njega – a ko bi još poželeo tako nešto?

Mi nismo, ali dva sata kasnije počeo sam da se pitam. Još jedna glava mi je bila u prozoru (skakutala, dahtala) i govorila mi iste stvari. I bilo je svejedno što vozimo 50 kilometara na čas.

Znamenitosti su najzad viđene, pod okriljem Džeremija, jednog od momaka iz Ans Šastaneja. Nakon vodopadā Dajmond, odveo nas je u posetu svojim dedi i babi. Dvorištem su u cik-cak jurcale kokoške, kućići spavalici na tremu, drvena kuća isparavala od nedavne kiše. Smestili smo se u oveću sobu čiji je balkon gledao na dolinu. Ovde, u vrelini i vlazi, ne bledite u bespolnost belog poznog doba; ostajete muževni ili ženstveni, do kraja. „Ja sam najstariji vozač na ostrvu!“, objavio je deda. Ja sam nagađao. „Mislite, vozili ste prvi automobil?“ „Ne! Ima stariji vozači od mene. Ali svi mrtvi!“ Baka se klatila i klimala glavom. Sad se

uz uviđavno slaganje smejala na tvrdnju da je Bob Marli dobio rak zato što je motao gandžu u novine. Na zidu su bile čestitke, red knjiga s mekim povezom pod paučinom, idealizovan portret Dž. F. K.-a u Beloj kući. Vratili smo se u automobil dobivši narandže i avokado na dar. Mi smo ostavili kutiju cigareta. I naravno, Džeremi će dobiti dodatno veliku napojnjicu.

U osamnaestom veku Francuska i Engleska igrale su ping-pong sa Sent Lušom. „Helena Antilska“ (prelepa, zbog koje se mnogo ratovalo) prešla je iz ruku jednih u ruke drugih rekordnih četrnaest puta sve dok Englezni nisu pobedili u bici kod Le Senta 1782. Starosedeoči Kariba su zbrisani; uvezeni su afrički robovi, potom unajmljeni radnici iz Istočne Indije, opšte pravo glasa 1951, nezavisnost 1979: datumi su sramotno nedavni. Sent Luša je tako mrlada da se posetilac oseća staro (i istrošeno, i grešno). Odmaranje je ovde lako, ali je putovanje teže, nepredvidljivije. „Još nekoliko radnih mesta, i biti raj“, rekao je Džeremi. Poput Antigve, i Sent Luša se uzdiže. Kapitalizam posmatra i puca prstima. Koliko daleko želimo da odmakne?

Izlasci sunca se pominju, ali brošure potcenjuju karipsko nebo – čarobnu brzinu kojom se menja, način na koji potezi njegove kičice deluju samo kao čoškovi nekog stravično velikog platna, čudne magline sive boje dok kiša nadolazi s mora. Često ono podseća na termonuklearnu eksploziju, uhvaćenu u trenutku apstraktne bezazlenosti. Nebesa podstiču na putovanje – mentalno putovanje. I za razliku od ostrva, ona će uvek biti tu.

(*S engleskog preveo Igor Cvijanović*)